

ПАДВЯДЗЁМ ВЫНІКІ

♦ *Наймацнейшымі полісамі Грэцыі былі Спарта і Афіны.* ♦ *У V ст. да н. э. грэкі сумесна атрымалі перамогу над персамі і абаранілі сваю незалежнасць.* ♦ *У Афінах роўнымі правамі карысталіся ўсе грамадзяне. Цалкам бяспраўнымі былі толькі рабы.*

- ? **1.** Раскажыце пра найбуйнейшыя бітвы грэкаў з персамі. Хто з герояў грэка-персідскіх войнаў спадабаўся вам больш за ўсё і чаму? **2.** Пералічыце ўсе магчымыя прычыны перамогі грэкаў над магутнай Персіяй. Якая з іх, на ваш погляд, стала рашаючай? **3.** Як паўплывалі грэка-персідскія войны на развіццё дэмакратыі ў Афінах? **4.** Што новага ўнёс Перыкл у сістэму кіравання полісам? Дайце азначэнне паняцця «дэмакратыя». **5.** У чым заключаліся перавагі і недахопы афінскай дэмакратыі?

ЛЕГЕНДАРНЫ ПОДЗВІГ ФІДЫПІДА

Грэкі перамаглі персаў у бітве пры Марафоне. Але частка персідскага войска на караблях накіравалася да безабаронных Афін. Пра разгром саперніка і хуткі прыход афінскага войска трэба было неадкладна паведаміць у Афіны. З весткай пра перамогу ў горад быў накіраваны ганец Фідыпід. Згодна з легендай, ён без спынення прабегаў больш за сорак кіламетраў, крыкнуў: «Радуйцеся, афіняне, мы перамаглі!» І зваліўся нежывым.

Зараз Марафонскі забег — абавязковае спаборніцтва ў праграме летніх Алімпійскіх гульняў. Дыстанцыя складае 42 кіламетры 195 метраў.

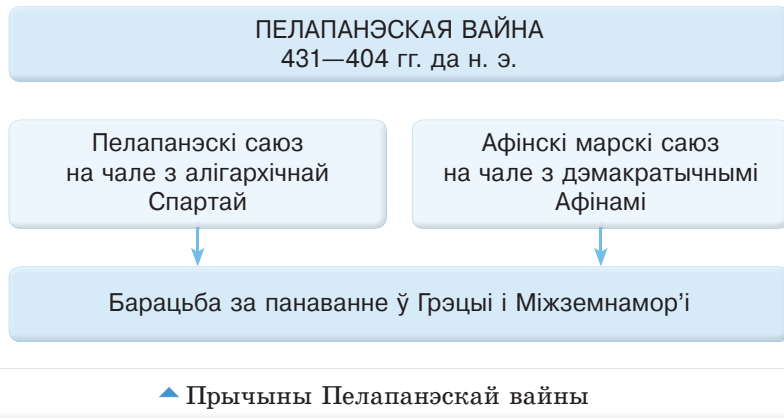

§ 9. Пелапанэская вайна і заняпад Афін

- ?! **1.** Якія вынікі грэка-персідскіх войнаў? **2.** Дзякуючы чаму грэкі змаглі атрымаць перамогу? **3.** У чым заключалася адрозненне кіравання ў Спарце і Афінах?

Старажытнагрэчаскі гісторык пісаў, што за час гэтай вайны Элада перажыла столькі бедстваў, колькі не зведвала раней за такі ж прамежак часу. Чаму хутка пасля грэка-персідскіх войнаў у Грэцыі зноў пачалася вайна? У чым яе асаблівасці? Якую ролю ў далейшым лёсе Грэцыі яна адыграла?

1. Рост варожасці паміж Афінамі і Спартай. Перамога над персамі была дасягнута сумеснымі намаганнямі ўсіх грэкаў. За час вайны Афіны стварылі вялікі і моцны флот і ўзначалілі

З дапамогай схемы растлумачце, у чым заключалася адрозненне Пелапанэскай вайны ад грэка-персідскіх войнаў.

Афінскі марскі саюз. Афіны кантралявалі гандаль з прычарнаморскімі калоніямі. Для ўтрымання флоту і арміі афіняне часта выкарыстоўвалі грошы саюзнікаў з агульнай казны. Квітнеючыя Афіны імкнуліся ўсталяваць панаванне над усёй Эладай.

Такая палітыка Афін супярэчыла інтарэсам Спарты. Узначалены ёй Пелапанэскі саюз вёў гандаль з калоніямі ў Заходнім Міжземнамор'і. Спарта ўмацоўвалася і таксама імкнулася да ўстанаўлення кантролю над усёй Грэцыяй.

Паступова амаль усе полісы падзяліліся на два лагеры — прыхільнікаў Афін і прыхільнікаў Спарты. Вайна паміж двума саюзамі стала непазбежнай. Яна атрымала назву *Пелапанэскай*.

2. Ваенныя дзеянні. Ваенныя дзеянні пачаліся ў **431 г. да н. э.** Спартанцы некалькі разоў урываліся ў Атыку. Жыхары хаваліся ў Афінах і за Доўгімі сценамі, якія злучалі горад і порт Пірэй. З мора падвозілі прыпасы. Але з прычыны скучанасці пачалася эпідэмія, загінулі тысячы людзей.

▲ Атака на Сіракузы. Сучасны малюнак

Афіны, выкарыстоўваючы флот, спусташалі ўзбярэжжа Пелапанэса. Абодва бакі неслі вялікія страты, і ў выніку быў заключаны мір, які працягнуўся ўсяго шэсць гадоў. У 415 г. да н. э. афіняне вырашылі захапіць самую буйную калонію ў Міжземным моры — *Сіракузы* на востраве Сіцылія. Паход скончыўся няўдачай. Большая частка афінскага флоту была страчана. Многія воіны трапілі ў палон і былі прададзены ў рабства.

Да таго часу на баку Спарты аказаліся ўжо не толькі грэкі, але і персы. Яны былі зацікаўлены ў аслабленні Афін і ўсёй Грэцыі. На персідскія грошы Спарта пабудавала флот і пачала вайну з Афінамі на моры. У выніку некалькіх бітваў спартанцы змаглі, нарэшце, перамагчы афінскі флот і аблажыць

с. 227–228

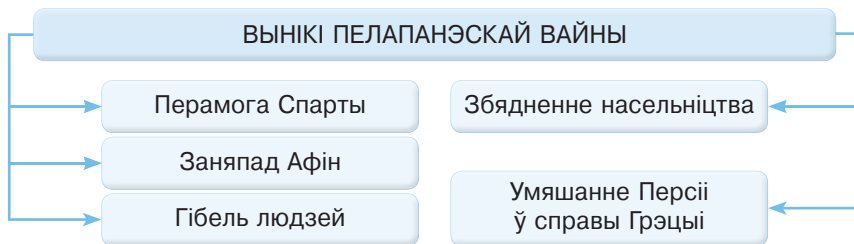

Афіны. У 404 г. да н. э., пасля пяцімесячнай аблогі, горад здаўся.

3. Наступствы Пелапанэскай вайны. Пелапанэская вайна працягвалася 27 гадоў і забрала тысячы жыццяў. Руйнаваліся гарады, гінулі ўраджаі і свойская жывёла, знішчаліся вінаграднікі. Сучаснікі пісалі, што бедныя складалі большую частку насельніцтва поліса. Гаспадаркі, пакінутыя без карміцеляў і працаўнікоў, спусташаліся. Вялікім ударам для Афін была страта флоту, а з ім і марскіх гандлёвых шляхоў.

Пасля паражэння ў вайне магутнасць Афін была падарвана, і Спарта стала наймацнейшым полісам Грэцыі. Спартанцы актыўна ўмешваліся ў справы іншых полісаў. Яны настойвалі на адмаўленні ад дэмакратыі і ўстанаўленні алігархіі, як гэта было ў самой Спарце. Спартанцы нават зрабілі спробу замяніць афінскую дэмакратыю алігархіяй. Але афіняне паўсталі і не дапусцілі гэтага.

Пелапанэская вайна мела яшчэ адно важнае наступства. З часу яе заканчэння ніякія значныя падзеі ў Грэцыі не абыходзіліся без удзелу персаў. За дапамогай да іх звярталіся і спартанцы, і афіняне. Афінскія военачальнікі нярэдка знаходзіліся на персідскай службе. Нават аднаўленне Афін адбывалася шмат у чым на грошы Персідскай дзяржавы.

▲ Наступствы Пелапанэскай вайны

Як вы думаеце, ці можна сцвярджаць, што ў Пелапанэскай вайне не было пераможцаў?

Узамен персы зноў падпарадкавалі сабе ўсе паселішчы Малой Азіі і бліжэйшых астравоў. Частка грэкаў зноў апынулася пад уладай Персіі.

ПАДВЯДЗЁМ ВЫНІКІ

◆ Пасля перамогі над персамі адбылося ўзвышэнне Афін і Спарты. ◆ Барацьба паміж імі за панаванне ў Грэцыі і Міжземнамор'і прывяла да Пеллапанэскай вайны. ◆ У выніку вайны Афінны прыйшлі ў заняпад, узнікла залежнасць грэкаў ад Персіі.

? 1. Вылучыце ў тэксце ключавыя словы, без якіх немагчыма расказаць пра Пеллапанэскую вайну. 2. Ці супярэчыла палітыка Афін інтарэсам Спарты? 3. Складзіце апавяданне пра вайну паводле плана: а) прычыны вайны; б) удзельнікі; в) асноўныя падзеі; г) вынікі і наступствы вайны. 4. Выкажыце сваё меркаванне: хто больш выйграў ад вайны? Чаму яе называюць братазабойчай?

? Згодна з ацэнкамі вучоных-гісторыкаў, за ўсю гісторыю чалавецтва адбылося больш за 15 тысяч войнаў, у якіх загінула каля 3,5 млрд чалавек. Чаму пачынаюцца войны? Каму яны выгадныя? Хто больш за ўсё пакутуе ў час войнаў? Ці можна прадухіліць войны ў будучыні?

§ 10. Дзяржава Аляксандра Македонскага

?! 1. Якія буйныя дзяржавы старажытнасці вы ведаеце? 2. Чаму старажытным грэкам не ўдалося стварыць адзіную дзяржаву? 3. Якія наступствы Пеллапанэскай вайны?

«Хто ён? Паўбог, справядлівы і добры? Шчаслівы з людзей, хто не гіне ў агні? Жорсткі філосаф? Вялікі географ? Ці проста забойца на чорным кані?» — так напісаў пра Аляксандра Македонскага сучасны паэт. Якім у сапраўднасці быў вядомы палкаводзец старажытнасці? З якой мэтай ажыццяўляў заваявальныя паходы? Чаго змог дабіцца?

1. Барацьба грэчаскіх полісаў з Македоніяй. Паміж Балканскімі гарамі і паўночна-заходнім берагам Эгейскага мора размяшчалася старажытная краіна — *Македонія*. У сярэдзіне